

Ενότητα 4η

Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

Ενεργητικά ρήματα ή ρήματα **ενεργητικής διάθεσης** είναι τα ρήματα που δηλώνουν ότι το υποκείμενο **ενεργεί**, π.χ.

1ο παράδειγμα: Ο ήλιος λάμπει

Στο παράδειγμά μας έχουμε ένα ρήμα που μας δείχνει ότι ο ήλιος **κάνει μια ενέργεια** (λάμπει)

2ο παράδειγμα: Ο ήλιος φωτίζει τη γη

Στο παράδειγμά μας έχουμε ένα ρήμα που μας δείχνει ότι ο ήλιος κάνει μια ενέργεια (φωτίζει). Αν σκεφτούμε λίγο περισσότερο, θα πούμε ότι το ρήμα (φωτίζει) δείχνει πως το υποκείμενο (ήλιος) ενεργεί.

Όμως, στο 2ο παράδειγμα, μπορούμε να πούμε επίσης ότι η ενέργεια του ήλιου **πηγαίνει (μεταβαίνει)** στη γη.

Βγάζουμε, συνεπώς, το συμπέρασμα ότι:

ενεργητική διάθεση έχουν τα ρήματα που δείχνουν πως **το υποκείμενο ενεργεί** (λάμπει, φωτίζει).

Όταν έχουμε ρήματα που δηλώνουν απλώς ενέργεια, χωρίς η ενέργεια αυτή να **πηγαίνει κάπου αλλού**, τότε λέμε πως το ρήμα είναι ενεργητικό **αμετάβατο**.

(Ο ήλιος λάμπει)

Όταν, όμως η ενέργεια του ρήματος **πηγαίνει σε κάποιον άλλον (γη)**, τότε λέμε πως το ρήμα είναι ενεργητικό **μεταβατικό**.

(Ο ήλιος φωτίζει τη γη)

Παραδείγματα με **ενεργητικά αμετάβατα** ρήματα

- Κλαίει όλη τη μέρα και τα δάκρυα τρέχουν σαν νερό στο πρόσωπό του.
- Στον ύπνο του ροχαλίζει δυνατά και δε μ' αφήνει σε ησυχία.
- Πεινάω τόσο πολύ, γιατί κολυμπούσα από το πρωί!
- Οι πρόσφυγες που ήρθαν το 1922 από τη Μ. Ασία εργάστηκαν σκληρά.

Παραδείγματα με **ενεργητικά μεταβατικά** ρήματα

- Ο γεωργός οργώνει το χωράφι.
- Ο Γιώργος χτύπησε τον Παναγιώτη επειδή του μουτζούρωσε το βιβλίο.
- Γράψε σε μια κόλλα χαρτί το όνομά σου.
- Ο καθηγητής διδάσκει το μάθημα.
- Γεμίζεις το ποτήρι με νερό;

Πολλές φορές διαπιστώνουμε ότι το ίδιο ρήμα άλλοτε εμφανίζεται ως ενεργητικό μεταβατικό και άλλοτε ως αμετάβατο.

αμετάβατο	μεταβατικό
Πλένομαι στο νιπτήρα.	Πλένω τα χέρια μου.
Το αεροπλάνο πετά.	Πέτα τη μπάλα.
Η πόρτα τρίζει.	Μην τρίζεις τα δόντια σου.
Αρχίζει ο αγώνας.	Άρχισα το χτίσιμο.
Δουλεύω πολύ.	Δουλεύω την εργασία.

Ποια μέρη του λόγου χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο;

Παράδειγμα	Τι μέρος του λόγου είναι το αντικείμενο
Ο γεωργός οργώνει το χωράφι .	ουσιαστικό
Δες τον ανόητο τι κάνει!	επίθετο
Απελευθέρωσαν τους κρατούμενους .	μετοχή
Εγώ θέλω μόνο εκείνον και κανέναν άλλο .	αντωνυμία
Φίλησέ με !	αντωνυμία
Ποτέ δε λέει ευχαριστώ !	ρήμα
Άκουσα ένα ωχ !	επιφώνημα
Θέλω να φάω .	πρόταση
Είπε ότι δε με θέλει πια !	πρόταση
Πάρε ό,τι σου αρέσει.	πρόταση

Από τα παραπάνω παραδείγματα γίνεται φανερό ότι ως αντικείμενο χρησιμοποιείται εκτός από ουσιαστικό και κάθε άλλο μέρος του λόγου (επίθετο, μετοχή, αντωνυμία, ρήμα, επιφώνημα, ολόκληρη πρόταση) με ή χωρίς το άρθρο μπροστά τους, όταν στο λόγο παίρνουν θέση ουσιαστικού.

Σε ποια πτώση μπαίνει το αντικείμενο;

Το αντικείμενο μπαίνει μόνο στις **πλάγιες πτώσεις**, δηλαδή στη **γενική** και στην **αιτιατική**. Ποτέ δεν μπαίνει στην ονομαστική.

Περισσότερο χρησιμοποιούμε το αντικείμενο στην αιτιατική.

Το αντικείμενο στη γενική είναι αρκετά σπάνιο.

Συνήθως αντί για τη γενική χρησιμοποιούμε **εμπρόθετο αντικείμενο**, δηλ. αντί να πούμε «Η Στέλλα μοιάζει του μπαμπά της» λέμε: «Η Στέλλα μοιάζει **στον μπαμπά** της.»

Παράλειψη αντικειμένου

Πολλές φορές στον καθημερινό λόγο το αντικείμενο λείπει, γιατί το καταλαβαίνουμε εύκολα από τα συμφραζόμενα. Δες τα παραδείγματα:

Παραδείγματα

α)- Χτύπησα την πόρτα αλλά δεν απάντησε κανείς.

- Ξαναχτύπα (την πόρτα)

- Είναι κάποιος μέσα, δεν ξέρω όμως γιατί δεν ανοίγει (την πόρτα).

β) Σου γράφω αυτό το γράμμα, γιατί...

Σου γράφω, γιατί...